Були кролі у Копитка — та загули. Напав мокрець — і пропали. Саменький кролик пережив зиму, сновигав по клітці, наче підранок, залишений перелітним птаством, виснув на сітці, барабанив об дощате дно, ніби скликав на якусь нараду і сердився, що ніхто не йде.

Копиток бігцем побіг би, руки-ноги відмовили — веретеном покотився б, але на жодні наради його вже не кликали, бо пенсіонер. Спершу навідувався новий бригадир, що заступив Семенове місце, припрошував до січкарні або на сівалку — зерно засипати. Копиток хапався за поперек, показував рецепти, виписані дружині його, Софії (сам він, дякувати долі, до лікарів не ходив, бо жив усе життя правильно, ні в що дурне не вдавався). Бригадир співчутливо кролицю свою принесу, хай погуляє". Тільки ж Софія затялася: "Та щоб мій кролик покривав кролицю тої шльондри, тої підстелюхи, тої трав'янки?! Не буде такого, поки я жива!.." Класовою ненавистю ненавидить Нельку-Циганку, ох, оці жінки, ніби чогось не поділили. А що було ділити, Семен, якби й хотів стрибнути у гречку, нічого такого не міг собі дозволити, бо бригадирствував...

Весна довго марудила то приморозками, то холодними дощами. Нарешті потепліло — хоч штани знімай і ходи голяка, як дачник. Земля пахла, трава пахла, вода у рівчаку пахла — наче лоскотом лоскотало, аж сміялося безпричинно. Софія по хліб у район зібралася, на автобус поспішала. Синенький плащ була одягла, черевички модельні (усе, невістками дароване, у місті вийшло з моди, а для села й стара мода згодиться), біля дзеркала крутнулася, як сімнадцятка, а потім усе те зняла, у свою потерту шелестючку і гумові боти вбралася й мовчки потеліпала з хати. Воно й правда, треба носити, поки носиться.

— Пивка там купи! — гукнув услід і підхихикнув — він що, він ще козак. — Розговіємося увечері...

Учора в лавку пиво привезли, то він теж пішов. Але там мужиків уже — як затичок від пляшок. Раніше бувало, поки на довжності состояв,

через голови Копиток моргне до продавця — уже й пиво несуть. А тепер біля самого прилавка стояв і правим оком моргав, і лівим, ще й підкахикував, продавцю ж наче засліпило. Пивце тим часом розхапали — Семен тільки облизнувся.

Земля після дощів парувала, дихалося хмільно, мов над балією з бражкою. Софія перейшла місток, прочелепала, не озираючись, через усю вуличку і вже від асфальтової стрічки оглянулася, ніби щось забула вдома. Але якраз підкотив автобус і ковтнув її.

— Ну, тепер свобода! — реготнув Семен, завзято тручи долоні, мовби надіявся добути з них вогню.

Без Софії кам'яниця видавалася пусткою. Копиток кашлянув біля мисника — відлунило біля телевізора. Вийшов у двір, закурив, спершись на тинок. Людей не видно, наче вимерло село: хто в полі, хто на базарі. Тільки Нелька по той бік рівчака ходила по грядці з сапою в руці, мабуть, квасолю садила. Коли нагиналася, щоб кинути квасолину, край спідниці повз угору, відкриваючи сліпучо-білі литки, і сонячні зайчики від них стрибали по шибках Семенової хати, а може, то ввижалося, було пороблено Копитку, бо Нелька-Циганка і наворожить, і приворожить.

Парувалися ластівки в небі, над городом, трава, любисток і півонія росли, як на дріжджах. "Ходи, ходи, ходи!" — кликав, аж задихався, соловейко солов'їху. Шпаки на груші гомоніли про щось сороміцьке, бо раптом умовкали, зиркали вниз, на Копитка, і хихотіли дрібно, ніби і їх весна лоскотала. Ставало парко, аж млосно. Семен зняв куфайку, повісив на одвірок. Зайчики од Нельчиних литок блискали тепер йому в очі, наче фари зустрічної машини, і Семен нічого, окрім тих зайчиків, не бачив. "Уже ж не молода, чортова Циганка, а блискає, — затягся димом і сплюнув спересердя. — Не молода й худюща, наче драбина, а як получка в колгоспі — парубків повен двір, як собак біля різниці. Вип'ють — і біжать до Нельки. Магнітом їх до неї тягне, чи що..."

Скільки Нелька в селі (а вона з переселенців), стільки Копиток і воював з нею. Кричав у бригаді, навіть по столу стукав: "Погаси, Нелько, свій червоний ліхтар, бо постановимо й виселимо к чортовій матері!" Дарма що сусідка, за стільки літ і межі не переступив, навіть на роботу кликав з вулиці, щоб ніхто нічого не подумав. Якось, отакої ж весни, ніс воду від криниці, а та бісова Циганка через тин (груди — як подушки на штахетинах): "Що ж це ви, Семене Миколайовичу, ніколи до мене й не зайдете?" Він відра поставив на дорогу, розігнувся: "Кажуть, Нелько, поріг у тебе високий, з порожніми руками не переступиш, а мої сини — в столиці, життя там дороге, культурне, помагать треба, кожна копійка на учоті". Підкусив ніби. А їй хоч би що, засміялася: "Невже б я з дорогого бригадира та грошики брала? Для вас, Семене Миколайовичу, безплатно..." Він одірвав очі від подушок на тину, вхопив відра і побіг підтюпцем, — щоб не чути безсоромного Нельчиного сміху...

Тепер йому свобода по всіх параграфах, тепер — що душа забажає. Не треба думати, що народ скаже і як угорі відлупиться. Домашня ревізія, звісно, не дрімає, але коли ще та Софія з району повернеться. Ноги мліли й підгиналися в колінах, але вперто несли Семена до рівчака.

Закурив знову, для солідності, хоч тютюн здався прісним, як трава, зиркнув по сусідських городах і засолодив молодим, півнячим тенорком:

— Квасольку садиш, Нелько?

— Горох, — одказала, не розгинаючись.

У роті Копитку пересохло:

— Ходи, Нелю, до мене — кролика дам...

Жінка випросталась і довго мовчки дивилася на Семена. Що в її погляді, Копиток не бачив, бо піт з нього юшив, очі виїдав.

— Прийду...

Семен повернувся, подріботів стежкою за хату, узяв кроля з клики. На веранді кинув його в порожню балію, накрив кружалом. Поправив ковдру на залізному ліжку (тут він спав улітку), сховав до кухонного столика брудні тарілки. На веранді, нагрітій сонцем, дихати не було чим.

Нелька помила руки в рівчакові, плеснула в обличчя, втерлася ріжком хустки. Ішла через Копитків город, наче щодня його топтала.

Вуличка була безлюдна, по дворах самі кури бродили, але Семен на всяк випадок засмикнув фіранки. Нелька підперла плечем одвірок, склала руки на грудях:

— Так де ж ваш кролик, Семене Миколайовичу?

Копиток тремтячими пальцями повернув ключ у дверях і хутко вхопив жінку за вогкі, прохолодні руки.

— Що кролик, кролик — це ми завжди, по-сусідськи, я думав — побалакаємо з тобою культурно, делікатно, про те, про се, про любов...

— Стільки літ од мене одвертались, червоним ліхтарем прозвали, а тут про любов згадали...

— Та я завжди до тебе, Нелько, всією душею і відповідно, але авторитет не дозволяв, приклад я мусив показувать по всіх параграфах, понімать треба!.. — аж крикнув Копиток і ніби всі сили на той крик розтратив, бо хрипко зашепотів: — Ти, Нелько, приляж, а я — біля тебе, щоб тепленько...

— Та воно й так жарко! — безтурботно засміялася жінка.

А Копиток уже, тремтячи всім тілом, наступав на неї, поки й не повалив, наче сніп, на ліжко. Гарячкове завовтузився біля жінки, щоб переконатись через якусь хвилину, що всі старання марні: є поле, та нема плуга. "Усякому плоду свій час у житті, — подумав з гіркотою, не знаючи, куди подітися від сорому, — і ніхто прожитого дня не поверне. А мені, бач, закортіло зелених яблучок пізньої осені. Трапляється, що зацвітає яблуня восени, але цвіт той не тривкий..." До болю в грудях стало шкода себе, життя прожитого. Наче не жив, а на вітрині весь вік стояв. Із сімнадцяти літ, можна сказать, на видноті...

Семен важко підвівся з ліжка, прочовгав до вікна, закурив.

— Ось так, Нелько, й живемо: у голові ще свайба, а літа своє беруть.."

Нелька розляглася на Семеновому ліжкові, наче у себе вдома, й дивилася кудись повз нього з-під напівопущених повік. Обличчя її було все у зморшках, друге підборіддя видималося, наче воло в курки. І що він у ній таке побачив?

Копиткові раптом подумалося, що Софія може повернутися тим же таки автобусом: купить у гастрономі біля станції хліба — і будьте здорові. Незатишно стало якось, мулько. Та й чого їй тут розлежуватися, Нельці?

— Ну ти йди вже, сусідко, йди... — не впізнав свого голосу, такий хрипкий став.

Нелька рвучко, наче молода, підхопилася з ліжка, обсмикнула спідницю, застібнула верхній ґудзик на кофті.

— Давай, Семене, кролика.

Усе нутро Копиткове збунтувалося:

— Та за що ж кролика, Нелько?!

Жінка байдуже знизала плечима і знову опустилася на край ліжка:

— Хай Софійка прийде та нас і розсудить...

Копиток тільки крякнув, нахилившись, дістав з балії кроля — добрих два кілограми той важив, дарма що молодий. А ще шкурка. На базарі з руками одхопили б. А Нелька взяла наче зароблене — і спасибі не сказала.

Ішла стежкою через Копитків город розгонисте — литки блискали, і кофта, напнута на грудях, горіла в сонці. Але Копиток бачив лише кролика під її рукою. Перестрибнула через рівчак, наче перелетіла, і кролик з нею. Червінця дали б на базарі за кроля, не торгуючись...

— Збрешу Софії, що дикі собаки кроля вкрали. Розплодилося їх по ярах, нема кому постріляти, хіба ці вчені бригадири за порядком дивляться... — сказав уголос і злякано озирнувся.

Але нікого не було поблизу, лише в кінці вулички маячила жінка з сумкою, може, Софія, а може, й не вона. Сонце вибралося в зеніт, припікало, земля теж дихала теплом, але Копиток зняв з одвірка куфайку. За плечі хапало.

1980